

Ionuț BORLAN

CONCURSUL APARENT DE NORME PENALE

Volumul II

Sfera și principiile de aplicare

Universul Juridic

București

-2026-

Cuprins

PREFAȚĂ	9
ABREVIERI.....	11
CUVÂNT INTRODUCATIV AL AUTORULUI.....	13
VOLUMUL II. SFERA ȘI PRINCIPIILE DE APLICARE	23
PARTEA I. SFERA DE APLICARE A TEORIEI CONCURSULUI APARENT DE NORME PENALE.....	23
TITLUL I. CONCURSUL APARENT ÎNTRE DIFERITE CATEGORII DE NORME PENALE	23
CAPITOLUL I. CONSIDERAȚII GENERALE	23
CAPITOLUL II. CONCURSUL APARENT ÎNTRE NORMELE PENALE INTEGRATOARE	25
§ 1. Aspecte introductive	25
§ 2. Incompatibilitatea normelor integratoare la nivelul vocației de aplicare	26
§ 3. Incompatibilitatea normelor integratoare la nivelul aplicării efective	31
3.1. Aspecte generale.....	31
3.2. Incompatibilitatea expresă a normelor integratoare	31
3.3. Incompatibilitatea tacită a normelor integratoare	32
a) Suprapunerea domeniului de aplicare a normelor integratoare	32
b) Suprapunerea efectelor normelor integratoare	38
c) Producerea unor efecte care nu se pot concilia	43
d) Unitatea sau pluralitatea de fapte.....	44
CAPITOLUL III. CONCURSUL APARENT ÎNTRE NORMELE PENALE DE INCRIMINARE	51
<i>Secțiunea 1. Aspecte introductive .....</i>	<i>51</i>
<i>Secțiunea a 2-a. Incompatibilitatea normelor de incriminare la nivelul vocației de aplicare .....</i>	<i>52</i>
§ 1. Considerații generale.....	52
§ 2. Excluderea vocației de aplicare prin interpretarea normelor penale	53
2.1. Interpretarea gramaticală.....	54
2.2. Interpretarea istorică.....	56
2.3. Interpretarea logico-sistemică	59
2.4. Interpretarea teleologică	63
<i>Secțiunea a 3-a. Incompatibilitatea normelor de incriminare la nivelul aplicării efective.....</i>	<i>71</i>
§ 1. Identificarea (in)compatibilității normelor prin raportare la voința expresă a legiuitorului.....	71
1.1. Clauza de reținere a concursului de infracțiuni	71
1.2. Excluderea concursului de infracțiuni	74

§ 2. Identificarea (in)compatibilității normelor prin raportare la voința tacită a legiuitorului	77
2.1. Generalități	77
2.2. Subsidiaritatea tacită a gestiunii frauduloase	78
§ 3. Formele de clasificare a concursului de calificări	80
CAPITOLUL IV. CONCURSUL APARENT ÎNTRE O NORMĂ DE INCRIMINARE ȘI O NORMĂ INTEGRATOARE	81
§ 1. Aspecte introductive	81
§ 2. Incompatibilitatea normelor la nivelul vocației de aplicare	81
§ 3. Incompatibilitatea normelor la nivelul aplicării efective	83
3.1. Incompatibilitatea expresă	83
3.2. Incompatibilitatea tacită	86
a) Tentativa și infracțiunea consumată	86
b) Circumstanțele agravante/atenuante și circumstanțele de calificare	90
(i) Particularitatea concursului aparent dintre normele integratoare și normele de incriminare	91
(ii) Identificarea incompatibilității normei integratoare	94
TITLUL II. CLASIFICAREA CONCURSULUI DE CALIFICĂRI	101
CAPITOLUL I. CONSIDERAȚII INTRODUCATIVE	101
§ 1. Relația de incompatibilitate a normelor de incriminare	101
§ 2. Clasificarea concursului de calificări în doctrina penală franceză	101
§ 3. Modalitățile de analiză a relației dintre infracțiuni	104
CAPITOLUL II. CALIFICĂRILE ALTERNATIVE	105
<i>Secțiunea 1. Calificările alternative în doctrina franceză .....</i>	<i>105</i>
§ 1. Prezentarea doctrinei franceze	105
§ 2. Criticile doctrinei franceze	105
<i>Secțiunea a 2-a. Calificările alternative în viziunea noastră .....</i>	<i>109</i>
§ 1. Domeniul de aplicare	109
1.1. Manifestarea expresă de voință a legiuitorului	109
1.2. Identitatea obiectului juridic protejat?	110
§ 2. Importanța calificărilor alternative	112
CAPITOLUL III. CALIFICĂRILE INCOMPATIBILE	117
<i>Secțiunea 1. Calificările incompatibile în doctrina franceză .....</i>	<i>117</i>
§ 1. Prezentarea doctrinei franceze	117
§ 2. Criticile doctrinei franceze	118
<i>Secțiunea a 2-a. Calificările incompatibile în viziunea noastră .....</i>	<i>121</i>
§ 1. Domeniul de aplicare	121
1.1. Teoria actelor anterioare și ulterioare sancționate implicit	121
1.2. Calificările incompatibile în cazul actelor ulterioare sancționate implicit	122
1.2.1. Sfera de aplicare	122
1.2.2. Situația particulară a actelor ulterioare sancționate implicit: exercitarea așa-ziselor atribute ale dreptului de proprietate	123
a) Exercitarea posesiei	124
b) Exercitarea folosinței	127

c) Exercițarea dispoziției juridice	130
d) Exercițarea dispoziției materiale	131
1.2.3. Teoria generală a actelor ulterioare sancționate implicit	133
a) Domeniul de aplicare	133
b) Condițiile de aplicare	133
(i) Relația firească dintre infracțiuni	133
(ii) Actul ulterior să nu conducă la amplificarea urmării cauzate prin fapta anterioară	137
(iii) Identitatea obiectului juridic?	139
(iv) Unitatea de subiect activ	141
(v) Unitatea de subiect pasiv?	143
(vi) Diferența de tratament sancționator?	144
1.3. Calificările incompatibile în cazul actelor anterioare sancționate implicit	144
1.3.1. Domeniul de aplicare	144
1.3.2. Condițiile de aplicare a teoriei actelor anterioare sancționate implicit	146
a) Relația firească dintre infracțiuni	146
b) Identitatea obiectului juridic și material?	150
c) Unitatea de subiect activ	153
d) Unitatea de subiect pasiv	157
e) Diferența de tratament sancționator?	158
§ 2. Importanța calificărilor incompatibile	161
CAPITOLUL IV. CALIFICĂRILE REDUNDANTE	163
<i>Secțiunea 1. Calificările redundante în doctrina franceză .....</i>	<i>163</i>
<i>Secțiunea a 2-a. Calificările redundante în viziunea noastră .....</i>	<i>164</i>
§ 1. Domeniul de aplicare	164
§ 2. Condițiile de aplicare a calificărilor redundante	166
2.1. Relația logico-formală dintre normele de incriminare	166
2.2. Protecția aceleiași valori sociale	171
2.3. Diferența de tratament sancționator?	173
§ 3. Importanța calificărilor redundante	174
CAPITOLUL V. CALIFICĂRILE GRADUALE	179
<i>Secțiunea 1. Justificarea calificărilor graduale ca formă a concursului de calificări .....</i>	<i>179</i>
<i>Secțiunea a 2-a. O posibilă soluție a jurisprudenței franceze .....</i>	<i>180</i>
§ 1. Prezentarea jurisprudenței franceze	180
§ 2. Limitele soluției jurisprudențiale	181
<i>Secțiunea a 3-a. Calificările graduale în viziunea noastră .....</i>	<i>183</i>
§ 1. Domeniul de aplicare	183
§ 2. Condițiile de aplicare	190
2.1. Relația firească dintre infracțiuni	190
a) Criteriul obiectiv	190
b) Criteriul subiectiv	193
2.2. Identitatea sau legătura inerentă a valorilor sociale	194
2.3. Unitatea de subiect activ și pasiv?	199
2.4. Gradul de lezare a valorilor sociale	202
§ 3. Importanța calificărilor graduale	204

CAPITOLUL VI. CALIFICĂRILE ECHIVALENTE	209
<i>Secțiunea 1. Calificările echivalente în doctrina franceză</i>	209
§ 1. Prezentarea doctrinei franceze	209
§ 2. Criticile doctrinei franceze.....	209
<i>Secțiunea a 2-a. Calificările echivalente în viziunea noastră</i>	210
§ 1. Sfera de aplicare.....	210
1.1. Identitatea absolută a normelor de incriminare	210
1.2. Identitatea relativă a normelor de incriminare	213
§ 2. Condițiile de aplicare.....	215
2.1. Relația formală dintre infracțiuni	215
2.2. Identitatea obiectului juridic protejat sau lezat.....	216
§ 3. Importanța calificărilor echivalente	221
PARTEA A II-A. SOLUȚIONAREA CONCURSULUI APARENT DE NORME PENALE	223
TITLUL I. PRINCIPIILE DE SOLUȚIONARE A CONCURSULUI DE CALIFICĂRI	223
CAPITOLUL I. ASPECTE INTRODUCTIVE	223
<i>Secțiunea 1. Teoria monistă și teoria pluralistă</i>	223
§ 1. Aspecte generale	223
§ 2. Apariția și evoluția teoriei moniste	224
2.1. Originea teoriei moniste	224
2.2. Teoria monistă în sistemul italian	225
§ 3. Apariția și evoluția teoriei pluraliste	228
3.1. Originea teoriei pluraliste	228
3.2. Teoria pluralistă în sistemul italian.....	235
3.3. Teoria pluralistă în sistemul spaniol.....	238
<i>Secțiunea a 2-a. Soluționarea concursului de calificări în dreptul penal român</i>	240
<i>Secțiunea a 3-a. Relația dintre formele de clasificare a concursului de calificări și principiile de soluționare a acestuia</i>	244
§ 1. Sistemul formelor de clasificare și sistemul principiilor de soluționare	244
1.1. Aplicarea individuală a sistemelor	244
1.2. Criticile aplicării individuale a sistemelor	244
§ 2. Aplicarea cumulativă a sistemelor: sistemul mixt	246
a) Prima etapă: încadrarea în formele de clasificare a concursului de calificări	246
b) A doua etapă: aplicarea principiilor de soluționare a concursului de calificări	247
<i>Secțiunea a 4-a. Relațiile dintre norme: teoria autorului german Ulrich Klug</i>	248
§ 1. Relația de eterogenitate	249
§ 2. Relația de identitate	249
§ 3. Relația de subordonare	249
§ 4. Relația de interferență.....	250
§ 5. Relațiile dintre norme care fac obiectul concursului de calificări	251
CAPITOLUL II. PRINCIPIUL SPECIALITĂȚII (<i>LEX SPECIALIS DEROGAT LEGI GENERALI</i>).....	253
<i>Secțiunea 1. Înțelegerea principiului specialității</i>	253
§ 1. Concept și fundament	253

1.1. Definirea principiului specialității.....	253
1.2. Fundamentul principiului specialității.....	258
§ 2. Situațiile care nu fac obiectul principiului specialității.....	265
2.1. Aplicabilitatea generală a Codului penal în raport cu legile speciale.....	265
2.2. Legea temporară propriu-zisă și legea excepțională.....	267
<i>Secțiunea a 2-a. Construcția juridică a principiului specialității.....</i>	<i>269</i>
§ 1. Subordonarea normelor de incriminare.....	269
1.1. Premisa relației de subordonare: specialitatea in abstracto și specialitatea in concreto.....	269
1.2. Relația de subordonare specifică specialității.....	270
1.3. Reprezentarea grafică a subordonării specifice specialității.....	272
1.4. Mijloacele de identificare a subordonării specifice principiului specialității.....	273
1.4.1. Interpretarea gramaticală.....	273
1.4.2. Interpretarea teleologică.....	274
1.5. Subordonarea infracțiunilor cu conținut alternativ.....	275
1.6. Particularitatea normelor în alb.....	276
1.7. Consecința relației de subordonare: unitatea de faptă în cazul specialității.....	277
§ 2. Structura normei speciale.....	281
2.1. Elementele susceptibile de particularizare.....	282
2.1.1. Elementele specifice tipicității.....	282
a) Subiecții infracțiunii.....	282
(i) Subiectul activ.....	282
(ii) Subiectul pasiv.....	284
b) Obiectul infracțiunii.....	284
(i) Obiectul material.....	284
(ii) Obiectul juridic.....	285
c) Latura obiectivă a infracțiunii.....	286
(i) Acțiunea și inacțiunea.....	286
(ii) Urmarea sau rezultatul.....	290
d) Alte elemente ale infracțiunii.....	293
(i) Locul.....	293
(ii) Timpul.....	294
(iii) Modul și mijloacele de comitere.....	295
2.1.2. Elementele specifice laturii subiective.....	296
a) Formele de vinovăție.....	296
(i) Intenția.....	296
(ii) Culpă.....	299
(iii) Intenția depășită (praeterintenția).....	301
b) Alte elemente ale laturii subiective.....	302
(i) Mobilul.....	303
(ii) Scopul.....	304
2.2. Formele de manifestare a specialității.....	305
a) Specialitatea printr-un element specific.....	305
b) Specialitatea printr-un element adițional.....	310
c) Specialitatea printr-un element specific și un element adițional.....	312
§ 3. Relația principiului specialității cu calificările redundante.....	314

<i>Secțiunea a 3-a. Domeniul și limitele de aplicare</i>	315
§ 1. Infracțiunile calificate și infracțiunile privilegiate	315
1.1. Infracțiunile calificate, formele calificate și formele agravate.....	316
1.2. Infracțiunile privilegiate și formele atenuate	320
1.3. Relația dintre infracțiunile calificate/formele calificate/gravate și infracțiunile privilegiate/formele atenuate	323
§ 2. Infracțiunile asimilate, delictum sui generis și tentativa	325
2.1. Infracțiunea specială asimilată infracțiunii generale	325
2.2. Delictum sui generis.....	326
2.3. Tentativa la infracțiunea specială și infracțiunea generală consumată	327
§ 3. Specialitatea unilaterală și specialitatea bilaterală	330
3.1. Delimitări conceptuale.....	330
3.2. Aplicabilitatea principiului în cazul specialității bilaterale	333
3.2.1. Poziția doctrinei și a practicii judiciare	333
3.2.2. Dificultatea aplicării principiului în cazul specialității bilaterale	335
3.3. Efectele specialității bilaterale.....	336
 CAPITOLUL III. PRINCIPIUL SUBSIDIARITĂȚII (<i>LEX PRIMARIA DEROGAT LEGI SUBSIDIARIAE</i>).....	343
<i>Secțiunea 1. Aspecte generale</i>	343
§ 1. Preliminarii	343
§ 2. Definirea principiului subsidiarității.....	344
<i>Secțiunea a 2-a. Subsidiaritatea formală (expresă)</i>	346
§ 1. Înțelegerea subsidiarității formale	346
1.1. Noțiune.....	346
1.2. Rolul subsidiarității formale	349
§ 2. Relația subsidiarității formale cu alte instituții	353
2.1. Relația cu principiul minimei intervenții.....	353
2.2. Relația cu clauza de reținere a concursului de infracțiuni	354
2.3. Relația cu calificările alternative	356
§ 3. Construcția juridică a subsidiarității formale	360
3.1. Relația dintre normele de incriminare	360
3.1.1. Regula interferenței normelor	360
3.1.2. Excepția eterogenității și subordonării normelor.....	361
3.2. Formele de manifestare a subsidiarității formale (expres).....	362
3.2.1. Clauzele de subsidiaritate determinate.....	363
a) Identificarea voinței determinate a legiuitorului	363
b) Aplicarea clauzei de subsidiaritate determinate	364
3.2.2. Clauzele de subsidiaritate nedeterminate.....	365
a) Identificarea voinței nedeterminate a legiuitorului	365
b) Criticile clauzei de subsidiaritate nedeterminate	366
c) Aplicarea clauzei de subsidiaritate nedeterminate	368
3.2.3. Clauzele de subsidiaritate relativ determinate.....	369
a) Identificarea voinței relativ determinate a legiuitorului.....	369
b) Aplicarea clauzei de subsidiaritate relativ determinate	372
(i) Aspecte generale.....	372
(ii) Identificarea infracțiunii mai grave	373
(iii) Efectele clauzei de subsidiaritate.....	375

§ 4. Conflictul între clauzele de subsidiaritate (subsidiaritatea bilaterală).....	377
4.1. Conceptul de subsidiaritate bilaterală.....	377
4.2. Soluționarea conflictului în funcție de clauzele de subsidiaritate	378
Secțiunea a 3-a. Subsidiaritatea materială (tacită).....	380
§ 1. Înțelegerea subsidiarității materiale	380
1.1. Noțiuni.....	380
1.2. Domeniul de aplicare a subsidiarității materiale	382
1.2.1. Poziția doctrinei majoritare	382
i) Actele de pregătire sancționate ca infracțiuni autonome și infracțiunile de tranzit.....	383
ii) Infracțiunile de pericol și infracțiunile de rezultat	383
iii) Relația dintre formele de participație	384
iv) Infracțiunile din culpă și infracțiunile intenționate.....	384
v) Infracțiunile omisive și infracțiunile comisive	385
vi) Infracțiunile anterioare sancționate implicit și infracțiunile principale.....	385
1.2.2. Subsidiaritatea materială în concepția noastră	385
§ 2. Construcția juridică a subsidiarității materiale	389
2.1. Relația dintre normele de incriminare.....	389
2.1.1. Examinarea in abstracto și in concreto a relației condiționale.....	389
2.1.2. Relația de eterogenitate a normelor	390
2.2. Formele de manifestare a subsidiarității materiale (tacite).....	391
2.2.1. Subsidiaritatea materială în cazul pluralității de fapte	392
a) Aspecte generale.....	392
b) Relația cu calificările incompatibile.....	392
2.2.2. Subsidiaritatea materială în cazul unității de faptă	403
a) Expunerea problemei	403
b) Subsidiaritatea abuzului în serviciu	405
c) Concluzii	411
Secțiunea a 4-a. Considerații finale	418
§ 1. Relația subsidiarității formale cu subsidiaritatea materială.....	418
1.1. Echivalența formelor subsidiarității	419
1.2. Prevalența subsidiarității formale.....	420
1.3. Complementaritatea formelor subsidiarității	421
§ 2. Delimitarea principiului subsidiarității față de principiul specialității	422
§ 3. Prioritatea principiului specialității față de principiul subsidiarității	423
CAPITOLUL IV. PRINCIPIUL ABSORBȚIEI (LEX CONSUMENS DEROGAT LEGI CONSUMPTAE).....	425
Secțiunea 1. Aspecte generale.....	425
§ 1. Preliminarii	425
§ 2. Noțiune și conținut	426
a) Structura principiului absorbției	428
b) Domeniul de aplicare a principiului absorbției.....	430
c) Definirea principiului absorbției.....	433
Secțiunea a 2-a. Absorbția legală.....	434
§ 1. Înțelegerea absorbției legale	434
1.1. Conceptul de absorbție legală	434

1.2. Principalele expresii ale absorbției legale.....	435
1.2.1. Infracțiunea complexă.....	435
1.2.2. Infracțiunea complexă praeterintenționată.....	437
1.2.3. Infracțiunea progresivă.....	438
1.3. Rațiunea absorbției legale.....	440
1.3.1. Argument.....	440
1.3.2. Caracteristicile absorbției legale.....	442
a) Valoarea socială protejată.....	443
b) Diferența de tratament sancționator.....	445
§ 2. Construcția juridică a absorbției legale.....	451
2.1. Subordonarea normelor de incriminare.....	451
2.1.1. Caracterul necesar al absorbției.....	451
a) Absorbția generală.....	451
b) Absorbția elementelor de specializare.....	455
2.1.2. Reprezentarea grafică a relației de subordonare specifică absorbției legale.....	457
2.1.3. Mijloacele de identificare a subordonării normelor.....	458
a) Interpretarea gramaticală.....	458
b) Interpretarea teleologică.....	460
2.1.4. Subordonarea normelor cu conținut alternativ.....	462
2.1.5. Consecința relației de subordonare: unitatea de faptă.....	463
a) Unitatea materială de faptă.....	463
b) Unitatea juridică de faptă.....	463
2.2. Structura normei absorbante.....	466
2.2.1. Formele de clasificare a normei absorbante.....	466
a) Unitatea sau pluralitatea acțiunilor.....	466
(i) Infracțiunea absorbantă care presupune comiterea unei singure acțiuni.....	467
(ii) Infracțiunea absorbantă care presupune comiterea mai multor acțiuni.....	468
b) Unitatea sau pluralitatea subiecților pasivi.....	469
(i) Infracțiunea absorbantă care presupune o pluralitate de subiecți pasivi.....	469
(ii) Infracțiunea absorbantă care presupune lezarea unui singur subiect pasiv.....	472
c) Rolul jucat de acțiunea absorbită în structura normei absorbante.....	472
(i) Infracțiunea absorbantă în forma de bază.....	472
(ii) Infracțiunea absorbantă în forma agravată/calificată.....	473
2.2.2. Formele de manifestare a absorbției legale.....	474
a) Caracterul determinat sau determinabil al infracțiunii absorbite.....	474
b) Modalitățile de exprimare a caracterului determinat sau determinabil... ..	475
i) Trimiterea la denumirea sau textul legal al infracțiunii absorbite.....	475
ii) Referirea la elementul material al infracțiunii absorbite.....	481
iii) Reproducerea elementelor infracțiunii absorbite.....	485
§ 3. Relația principiului absorbției legale cu calificările redundante.....	489
§ 4. Limitele de aplicare a principiului absorbției legale în cazul tentativei.....	491
4.1. Caracterul necesar al absorbției în cazul tentativei.....	491
4.2. Diferența de tratament sancționator în cazul tentativei.....	492
4.2.1. Infracțiunea absorbantă tentată și infracțiunea absorbită consumată.....	492

4.2.2. Tentativa de fraudă informatică și infracțiunea consumată de alterare a integrității datelor informatice	493
a) Expunerea problemei	493
b) Poziția doctrinei române	494
c) Criticile soluției propuse în doctrină	494
i) Aplicarea principiului ne bis in idem	494
ii) Ignorarea diferenței de tratament sancționator și aplicarea normei de incriminare a fraudei informatice în forma tentativei	495
iii) Aplicarea principiului alternativității și a normei mai severe	496
d) Concluzii: reținerea concursului de infracțiuni	497
§ 5. Absorbția directă și absorbția indirectă	498
<i>Secțiunea a 3-a. Absorbția naturală</i>	500
§ 1. Înțelegerea absorbției naturale	500
1.1. Conceptul de absorbție naturală	500
1.2. Fundamentul absorbției naturale	503
§ 2. Domeniul de aplicare a absorbției naturale	508
2.1. Stabilirea cadrului general	508
2.2. Aplicabilitatea absorbției naturale în cazul infracțiunilor intenționate	510
2.2.1. Iter criminis: elementul central al absorbției naturale în cazul infracțiunilor intenționate	510
2.2.2. Săvârșirea infracțiunii absorbite în cursul fazei interne a infracțiunii absorbante	511
2.2.3. Săvârșirea infracțiunii absorbite în cursul fazei externe a infracțiunii absorbante	515
a) Etapa actelor de pregătire	515
i) Aspecte introductive	515
ii) Infracțiunea absorbită ca act de pregătire in abstracto	516
iii) Infracțiunea absorbită ca act de pregătire in concreto	517
iv) Infracțiunile-obstacol?	518
b) Etapa actelor de executare (tentativa)	521
i) Aspecte introductive	521
ii) Infracțiunea absorbită săvârșită printr-un act de executare in concreto al infracțiunii absorbante	524
iii) Infracțiunea absorbită ca act de executare in abstracto	525
c) Etapa consumării și epuizării	529
i) Consumarea infracțiunii absorbante	529
ii) Epuizarea infracțiunii absorbante	530
2.3. Aplicabilitatea absorbției naturale în cazul infracțiunilor din culpă	532
2.3.1. Stabilirea cadrului general	532
2.3.2. Nexul causal: elementul central al absorbției naturale în cazul infracțiunilor din culpă	533
a) Teoria echivalenței condițiilor	533
b) Teoriile de individualizare a cauzei	535
i) Teoria cauzei adecvate	535
ii) Teoria cauzei relevante juridic	537
iii) Teoria cauzei eficiente	537
c) Teoria imputării obiective a rezultatului	537
i) Imputarea obiectivă a rezultatului la începuturile sale	537
ii) Teoria modernă a imputării obiective a rezultatului	540

A. Crearea unui risc nepermis pentru valoarea socială ocrotită	541
a. Riscul permis.....	542
b. Riscul inexistent.....	542
c. Riscul diminuat.....	543
B. Materializarea pericolului într-un rezultat	543
a. Riscul deviat.....	543
b. Riscul culpabil.....	545
c. Riscul neprotejat.....	545
d. Riscul egal.....	545
2.3.2. Absorbția naturală în cazul unității și pluralității de fapte.....	547
2.4. Aplicabilitatea absorbției naturale în cazul conflictului dintre o infracțiune din culpă și o infracțiune intenționată	549
§ 3. Construcția juridică a absorbției naturale	551
3.1. Relația dintre normele de incriminare	551
3.1.1. Examinarea în abstracto și în concreto.....	551
3.1.2. Interferența și eterogenitatea normelor.....	552
3.2. Formele de manifestare a absorbției naturale	553
3.2.1. Absorbția naturală în cazul pluralității de fapte	554
a) Relația absorbției naturale cu calificările incompatibile în modalitatea actelor anterioare sancționate implicit.....	554
b) Categoriile de infracțiuni care permit absorbția naturală în cazul pluralității de fapte	555
i) Infracțiunile de tranzit.....	555
ii) Infracțiunile de pericol și infracțiunile de rezultat	556
iii) Infracțiunile din culpă și infracțiunile intenționate	558
iv) Infracțiunile omisive și infracțiunile comisive.....	558
3.2.2. Absorbția naturală în cazul unității de faptă.....	559
a) Relația absorbției naturale cu calificările graduale	559
b) Principalele infracțiuni care fac obiectul absorbției naturale.....	560
i) Distrugerea și infracțiunile săvârșite prin violență.....	560
ii) Lovirea sau alte violențe ori vătămarea corporală și omorul	562
iii) Lipsirea de libertate în mod ilegal și alte infracțiuni	563
iv) Întreruperea cursului sarcinii și infracțiunile îndreptate împotriva integrității corporale.....	566
v) Utilizarea neautorizată a unui autovehicul și furtul de combustibil	568
vi) Simularea unei infracțiuni și calomnia.....	569
vii) Compromiterea intereselor justiției și divulgarea informațiilor secrete de serviciu sau nepublice	571
<i>Secțiunea a 4-a. Considerații finale .....</i>	<i>572</i>
§ 1. Relația între formele principiului absorbției.....	572
§ 2. Delimitarea principiului absorbției față de celelalte principii	573
2.1. Delimitarea absorbției față de specialitate	573
2.1.1. Absorbția legală și specialitatea	573
a) Importanța delimitării	573
b) Criteriul de delimitare	575
2.1.2. Absorbția naturală și specialitatea	580
2.2. Delimitarea absorbției față de subsidiaritate	580
2.2.1. Absorbția legală și subsidiaritatea	580
a) Delimitarea absorbției legale față de subsidiaritatea formală.....	580
b) Delimitarea absorbției legale față de subsidiaritatea materială	582

2.2.2. Absorbția naturală și subsidiaritatea.....	582
a) Delimitarea absorbției naturale față de subsidiaritatea formală	582
b) Delimitarea absorbției naturale față de subsidiaritatea materială	583
i) Importanța delimitării	583
ii) Criteriile de delimitare	585
§ 3. Ordinea de aplicare a principiilor	587
3.1. Problema conflictului între principiile de soluționare a concursului de calificări	587
3.2. Conflictul între principiul specialității și principiul absorbției	588
3.3. Conflictul între principiul subsidiarității și principiul absorbției	588
3.3.1. Subsidiaritatea formală și absorbția legală	589
3.3.2. Subsidiaritatea formală și absorbția naturală	590
CAPITOLUL V. PRINCIPIUL ALTERNATIVITĂȚII	593
<i>Secțiunea 1. Statutul principiului alternativității .....</i>	<i>593</i>
§ 1. Aspecte introductive	593
§ 2. Evoluția istorică a alternativității	595
§ 3. „Resuscitarea” principiului alternativității	598
<i>Secțiunea a 2-a. Înțelegerea principiului alternativității .....</i>	<i>602</i>
§ 1. Definiția și caracteristicile principiului	602
1.1. Conceptul de alternativitate	602
1.2. Trăsăturile esențiale ale alternativității	602
§ 2. Identificarea normei prevalente	604
2.1. Aplicarea criteriului cronologic sau a regulii <i>lex posterior derogat priori</i> ?	604
2.2. Aplicarea principiului <i>in dubio mitius</i> sau <i>in dubio pro reo</i> ?	607
2.3. Aplicarea normei penale mai severe	610
2.3.1. Rațiunea aplicării normei mai severe	610
2.3.2. Identificarea normei penale mai severe	612
a) Situația infracțiunilor consumate și a tentativei	612
b) Problema tentativei neincriminate	613
c) Problema răspunderii penale a minorilor	615
2.3.3. Excepțiile de la aplicarea normei penale mai severe și relația cu regula exclusivității normei prevalente	616
<i>Secțiunea a 3-a. Domeniul de aplicare a principiului alternativității .....</i>	<i>618</i>
§ 1. Interacțiunea alternativității cu celelalte principii	618
§ 2. Domeniul propriu de aplicare: relația cu calificările echivalente	619
2.1. Relația de identitate	619
2.2. Relația de interferență	621
§ 3. Domeniul subsidiar de aplicare a alternativității	623
3.1. Aspecte introductive: cadrul de aplicare a domeniului subsidiar	623
3.2. Caracterul rezidual al alternativității față de principiul specialității	624
3.3. Caracterul rezidual al alternativității față de principiul subsidiarității	630
3.3.1. Aplicarea alternativității în lipsa subsidiarității materiale?	630
3.3.2. Aplicarea alternativității în lipsa subsidiarității formale	631
3.4. Caracterul rezidual al alternativității față de principiul absorbției	633
3.4.1. Aplicarea alternativității în lipsa absorbției legale	633
3.4.2. Aplicarea alternativității în lipsa absorbției naturale	635
a) Justificarea intervenției alternativității	635
b) Aplicarea alternativității în cazul unității de faptă	637
i) Premisa aplicării subsidiare a alternativității	637

ii) Infracțiunea aparent absorbantă să rămână în forma tentativei	638
iii) Fapta materială să nu depășească sfera de aplicare a infracțiunii aparent absorbite	639
iv) Întreruperea activității infracționale să fie, de regulă, involuntară	642
(v) Agresiunea sexuală (săvârșită de un major asupra unui minor) și tentativa de viol (săvârșit de un major asupra unui minor)	643
c) Aplicarea alternativității în cazul pluralității de fapte	649
i) Premisa aplicării subsidiare a alternativității	649
ii) Situația conduitei care nu depășește sfera de aplicare a infracțiunii aparent absorbite	649
iii) Situația conduitei care depășește sfera de aplicare a infracțiunii aparent absorbite	651
d) Aplicarea alternativității în sistemul de drept penal român	654

TITLUL II. SOLUȚIONAREA CONCURSULUI APARENT ÎN RELAȚIA DINTRE ALTE NORME PENALE..... 659

CAPITOLUL I. SOLUȚIONAREA CONCURSULUI APARENT ÎNTRE O NORMĂ INTEGRATOARE ȘI O NORMĂ DE INCRIMINARE..... 659

CAPITOLUL II. SOLUȚIONAREA CONCURSULUI APARENT DE NORME ÎN MATERIA PARTICIPAȚIEI PENALE..... 663

<i>Secțiunea 1. Aspecte introductive</i>	663
§ 1. Expunerea problemei	663
§ 2. Concepția unitară sau extensivă	663
§ 3. Concepția restrictivă	665
<i>Secțiunea a 2-a. Autoratul și participația penală</i>	665
§ 1. Conceptul de autorat și participația principală	665
a) Teoriile obiective	666
i) Teoria obiectiv-formală	666
ii) Teoria obiectiv-materială	667
b) Teoriile subiective	667
c) Teoria dominației asupra faptei	668
d) (Co)autoratul în dreptul penal român	669
§ 2. Participația secundară și formele acesteia	672
2.1. Rațiunea incriminării participației secundare	672
2.2. Instigarea	675
a) Noțiune	675
b) Condițiile de existență	676
i) Existența unui act de determinare la comiterea unei fapte penale	676
ii) Instigarea să fie realizată cu intenție	678
iii) Săvârșirea de către autor a unei fapte tipice	679
c) Formele instigării	683
i) Instigarea individuală și instigarea colectivă	683
ii) Instigarea proprie și instigarea improprie	683
iii) Instigarea urmată de executare (izbutită) și instigarea neurmată de executare (neizbutită)	684
iv) Instigarea explicită și instigarea ascunsă	684
v) Instigarea simplă și instigarea calificată	684

2.3. Complicitatea	685
a) Noțiune	685
b) Condițiile de existență	687
i) Existența unui act de înlesnire sau ajutor la comiterea unei fapte penale	687
ii) Complicitatea să fie realizată cu intenție	690
iii) Săvârșirea de către autor a unei fapte tipice	692
c) Formele complicității	693
i) Complicitatea materială și complicitatea intelectuală	693
ii) Complicitatea anterioară și complicitatea concomitentă	694
iii) Complicitatea prin acțiune și complicitatea prin inacțiune	695
iv) Complicitatea imediată (nemijlocită) și complicitatea mediată (mijlocită)	696
<i>Secțiunea a 3-a. Conflictul în cazul actelor de participație secundară sancționate autonom</i>	697
§ 1. Preliminarii: lipsa vocației de aplicare a complicității ori instigării	697
§ 2. Incompatibilitatea normelor la nivelul aplicării efective. Principiile de soluționare a conflictului	699
2.1. Relația dintre norme	699
2.2. Problema conflictului în cazul sancționării distincte a actelor de complicitate	699
2.3. Problema conflictului în cazul sancționării distincte a actelor de instigare	705
<i>Secțiunea a 4-a. Conflictul între formele de participație la aceeași infracțiune</i>	708
CAPITOLUL III. SOLUȚIONAREA CONCURSULUI APARENT DE NORME INTEGRATOARE	713
§ 1. Aspecte preliminare	713
§ 2. Aplicarea principiului specialității	713
§ 3. Aplicarea principiului subsidiarității	715
§ 4. Aplicarea principiului absorbției	716
§ 5. Aplicarea principiului alternativității	716
CONCLUZII	719
A. Asupra teoriei concursului aparent de norme penale	719
B. Asupra oportunității reglementării concursului aparent de norme penale în sistemul nostru de drept	737
BIBLIOGRAFIE	743
INDEX	773

Prefață

Deși tema prezentei monografii a mai făcut obiectul unor abordări în doctrina română, prezentul demers se remarcă prin aceea că reușește să construiască o veritabilă teorie a *Concursului de norme penale*. Dincolo de întinderea impresionantă a analizei – nefiind prea des întâlnite teze de doctorat a căror publicare să necesite două volume – întindere justificată de o tratare exhaustivă a instituției, autorul vine cu o abordare complet nouă asupra acestei problematice. Monografia realizează o originală și fericită armonizare a concepției de sorginte franceză asupra formelor concursului de norme cu cea de origine germană asupra modului de soluționare a concursului.

Deși lucrarea are ca scop deslușirea formelor concursului aparent de norme și elaborarea unui sistem coerent pentru soluționarea acestuia, autorul se apleacă cu răbdare și precizie asupra unor aspecte preliminare menite să asigure un fundament solid pentru construcția ulterioară. Astfel, merită remarcate dezvoltările aduse în privința tipologiei și structurii normelor penale, a interpretării normei sau a categoriilor de norme susceptibile de a intra în structura unui concurs. Este de remarcat, totodată, ampla tratare a principiului *ne bis in idem/double jeopardy* și a relației acestuia cu concursul de norme.

Din perspectiva condițiilor de existență ale concursului aparent de norme penale, remarcăm delimitarea autorului față de doctrina majoritară care limitează aplicabilitatea concursului de norme în cazul săvârșirii unei singure fapte, arătând că, prin excepție, nu pot fi excluse ipotezele în care o pluralitate de fapte intră în sfera lui de aplicare, în măsura în care alegerea normei prevalente se face prin aplicarea unora dintre principiile consacrate în materie.

Este de reținut și ideea potrivit căreia nu se poate vorbi de incidența concursului de norme în ipoteza în care acestea se exclud reciproc, căci incompatibilitatea normelor nu privește vocația de aplicare, ci aplicarea lor efectivă. În măsura în care există compatibilitate și la acest ultim nivel, ne vom afla în prezența unui concurs de infracțiuni.

Cu privire la delimitarea concursului aparent de norme față de concursul de infracțiuni se arată că, atunci când o normă de incriminare acoperă întreaga valorizare negativă a conduitei făptuitorului trebuie reținut un simplu concurs de norme, nu un concurs de infracțiuni. Regula este considerată aplicabilă și în relația cu concursul real de infracțiuni. Un element important în acest context este identificarea cel puțin a unei *voințe tacite* a legiuitorului în acest sens, dat fiind că nu întotdeauna se poate identifica o *voință expresă*, materializată într-o clauză expresă referitoare la compatibilitatea sau incompatibilitatea normelor la nivelul aplicării efective.

Este extrem de interesantă și analiza în baza căreia se ajunge la concluzia că în sistemul nostru de drept regula trebuie să fie *exclusivitatea normei penale prevalente*, ceea ce presupune că norma înlăturată nu mai are posibilitatea de a-și produce efectele specifice. Totuși, în viziunea autorului, regula este susceptibilă de unele excepții, când norma înlăturată poate să producă în continuare anumite efecte.

Analizând *sfera de aplicare a concursului aparent de norme penale*, lucrarea aduce o disecare precisă și laborioasă a formelor concursului de norme în raport de două coordonate: mai întâi, având drept reper natura normelor concurente, sunt analizate ipotezele de concurs între norme integratoare, între normele de incriminare, respectiv între norme integratoare și norme de incriminare; apoi, într-un titlu distinct, sunt examinate formele concursului între normele de incriminare (concurusul de calificări).

În cazul unui concurs între o normă integratoare și o normă de incriminare se arată, în mod just, că prima nu poate fi niciodată normă prevalentă, ea putând, după caz, să se aplice alături de norma de incriminare sau să fie înlăturată de aceasta.

În materia concursului de norme de incriminare reținem în mod special formele de clasificare alese de autor – cu precizarea includerii unei noi categorii, neregăsită în literatura străină sau română, aceea a *calificărilor graduale* – respectiv relația imaginată de acesta între cele două mari sisteme îmbinate în prezenta teză. Este vorba de sistemul francez, axat pe formele de clasificare a concursului de calificări, și de sistemul german, axat pe principiile de soluționare a concursului de calificări. Din perspectiva lucrării, formele de clasificare a concursului de calificări (*alternative, incompatibile, redundante, graduale și echivalente*) joacă rolul unui filtru, pe baza verificării condițiilor de existență a fiecărei categorii în parte. Mai reținem și apreciem critica justificată a autorului cu privire la unele abordări ale doctrinei franceze în materie (e.g. cu privire la calificările alternative) pe care, la un moment dat, le-am împărtășit și noi.

Categoria calificărilor graduale este o creație a autorului, pe care o considerăm inspirată și bine fundamentată, cu șanse reale de a se impune în doctrină și practică.

În măsura în care normele penale satisfac cerințele analizate în cadrul formelor de clasificare a concursului de calificări, ele urmează a fi supuse mai departe evaluării prin prisma celor patru principii de soluționare a concursului aparent, scopul final fiind acela al identificării normei prevalente. În acest fel, fiecărei forme de clasificare a concursului de calificări îi corespunde câte unul sau două principii care permit în final identificarea normei prioritare. Apreciam și faptul că autorul – reținând toate cele 4 principii – nu a înțeles să se alăture doctrinei majoritare pentru a repudia principiul alternativității, argumentând convingător utilitatea acestuia.

Cele patru principii sunt utilizate nu doar pentru rezolvarea unui conflict ivit între normele de incriminare, ci și a conflictului apărut fie între normele integratoare, fie între o normă integratoare și o normă de incriminare, demers care confirmă viabilitatea sistemului propus.

Elaborarea lucrării se bazează pe o bibliografie extrem de vastă, acoperind integral lucrările apărute în țară cu incidență în sfera temei abordate, dar și un număr impresionant de publicații din străinătate, semnate de autori germani, francezi, spanioli, italieni, elvețieni, englezi, americani etc.

De asemenea, autorul a întreprins o laborioasă activitate de identificare și analiză a unui număr extrem de mare de hotărâri ale instanțelor naționale, pe care le-a exploatat din plin în ilustrarea considerațiilor teoretice formulate. În egală măsură, în paginile lucrării se regăsesc numeroase referiri la jurisprudența străină, fiind examinate hotărâri ale instanțelor americane, germane, italiene, spaniole, franceze etc.

Pentru toate aceste motive recomandăm cu căldură și convingere lucrarea de față oricărui specialist interesat de problematica dreptului penal. Fiecare pagină îi va aduce o provocare intelectuală, bazată pe informații noi, ipoteze interesante și soluții bine argumentate și integrate într-un ansamblu coerent. Este, fără îndoială, monografia care se va impune și va rămâne pentru foarte multă vreme ca lucrarea de referință în această materie.

prof. univ. dr. **Florin STRETEANU**
Cluj-Napoca, ianuarie 2026

VOLUMUL II

SFERA ȘI PRINCIPIILE DE APLICARE

Partea I

SFERA DE APLICARE A TEORIEI CONCURSULUI APARENT DE NORME PENALE

Titlul I

Concursul aparent între diferite categorii de norme penale

Capitolul I

Considerații generale

243. Dacă în capitolul anterior ne-am aplecat asupra efectelor juridice ale normelor penale aflate într-o relație de conflict, având ca element central regula exclusivității normei penale prevalente și efectele reziduale ale normei penale înlăturate, înțelegem să abordăm în cadrul acestui capitol relația de incompatibilitate generală a normelor la nivelul aplicării efective.

Urmând clasificarea normelor în raport cu funcția îndeplinită în modalitatea analizată la începutul prezentului studiu¹ am ales să examinăm sfera de aplicare a concursului aparent de norme penale din perspectiva normelor de incriminare și a normelor integratoare. Astfel, considerăm că examinarea relației dintre norme prin raportare la poziționarea acestora în Codul penal, respectiv în partea generală și partea specială, care permite clasificarea normelor după conținutul și sfera de aplicare în norme comune (*generale*) și norme particulare (*speciale*), prezintă mai puțină importanță. Aceasta deoarece, partea generală a Codului penal conține uneori și norme de incriminare, iar partea specială, la rândul ei, conține uneori și norme integratoare. Or, sfera de aplicare a concursului aparent de norme, pe care literatura de specialitate română o tratează, în general, exclusiv din perspectiva normelor de incriminare, poate fi relevată doar prin raportare la relația între normele de incriminare sau normele integratoare. Spre exemplu, prezintă mai puțină importanță faptul că amânarea aplicării pedepsei ar putea fi dispusă în temeiul unor prevederi legale diferite, una aflată în partea generală a Codului penal și cealaltă în partea specială, important fiind raportul efectiv dintre cele două norme integratoare.

---

¹ *Supra*, vol. I: Capitolul I. Normele juridice penale; § 4. Clasificarea normelor penale; b) Normele de incriminare și normele integratoare.

În mod obișnuit, în doctrina penală română² analiza concursului aparent are loc prin raportare la normele de incriminare, situație care, în concepția noastră, corespunde întru totul noțiunii de *concurș de calificări*. Într-adevăr, așa cum am putut observa, relația normelor de incriminare reprezintă piatra de temelie a concursului aparent de norme, care a determinat din punct de vedere istoric nașterea teoriei pe care o analizăm. Cu toate acestea, alături de alți autori din doctrina străină³, considerăm și noi că teoria concursului aparent de norme penale se întinde dincolo de „simpla” relație conflictuală a normelor de incriminare. După cum concursul veritabil de norme, care presupune aplicarea cumulativă a acestora, nu este limitat la concursul de infracțiuni, nici concursul aparent, care este o instituție „reglementată” în oglindă nu implică o asemenea limitare. De pildă, nu de puține ori practica judiciară a analizat și soluționat raportul dintre o normă de incriminare și o normă integratoare prin raportare la principiile specifice concursului de calificări, un exemplu în acest sens fiind relația dintre circumstanțele agravante generale prevăzute în partea generală a Codului penal și elementele circumstanțiale agravante prevăzute în normele de incriminare din partea specială a aceluiași cod.

Așa se face că prezentul capitol răspunde la întrebarea dacă anumite norme penale care au vocația de a fi aplicate simultan se află într-o relație de incompatibilitate la nivelul aplicării efective ori, dimpotrivă, suntem în prezența concursului veritabil de norme. Aplicând criteriul relevant în cadrul capitolului privind delimitarea concursului de calificări de concursul de infracțiuni, putem afirma, cu titlu general, că incompatibilitatea a două sau mai multe norme penale deopotrivă aplicabile trebuie să rezulte din voința expresă ori tacită a legiuitorului care, în procesul de elaborare a normelor penale, a apreciat că aplicarea efectivă a unei singure norme penale *lato sensu* este suficientă fie pentru valorificarea anti-juridicității faptei ori faptelor săvârșite, fie pentru a facilita aplicarea normelor de incriminare. Or, pentru a putea ajunge la o asemenea concluzie, vom apela la principiile de interpretare a normelor penale.

Pentru a evita orice suprapunere cu partea a IV-a a acestui studiu, dedicată soluționării concursului aparent, urmează să limităm discuțiile la relația de (in)compatibilitate a normelor. Prin aceasta, urmează să scoatem în evidență sfera de aplicare a concursului aparent de norme penale pentru a facilita ulterior aplicarea principiilor de soluționare a acestuia și de identificare a normei penale prevalente.

---

² V. Dongoroz, *Drept penal (reeditarea ediției din 1939)*, Ed. Societății Tempus și Asociația Română de Științe Penale, București, 2000, pp. 101 și 269-270; I. Fodor (Comentariu) în V. Dongoroz, S. Kahane, I. Oancea, I. Fodor, N. Iliescu, C. Bulai, R. Stănoiu, *Explicații teoretice ale Codului penal român*, vol. I, ed. a 2-a, Ed. Academiei și Ed. All Beck, București, 2003, p. 230; V. Rămureanu, (Comentariu), în T. Vasiliu (coord.), G. Antoniu, Șt. Daneș, Gh. Dăringă, D. Lucinescu, V. Papadopol, D. Pavel, D. Popescu, V. Rămureanu, *Codul penal comentat și adnotat. Partea generală*, Ed. Științifică, București, 1972, p. 229; V. Pașca, *Curs de drept penal. Partea generală*, vol. I, Ed. Universul Juridic, București, 2010, p. 299; V. Dongoroz (Comentariu) în I. Tanoviceanu, *Tratat de drept și procedură penală*, vol. II, ed. a 2-a, Ed. Curierul Judiciar, București, 1925, p. 296; C. Bulai (Comentariu) în G. Antoniu, C. Bulai, *Practica judiciară penală. Partea generală*, vol. I, Ed. Academiei, București, 1988, p. 201; F. Streteanu, D. Nițu, *Drept penal. Partea generală*, vol. I, Ed. Universul Juridic, București, 2014, p. 161; C. Bulai, *Manual de drept penal. Partea generală*, Ed. ALL, Timișoara, 1997, p. 126; V. Pașca, (Comentariu) în M. Basarab (coord.), V. Pașca, Gh. Mateuș, C. Butiuc, *Codul penal comentat. Partea generală*, vol. I, Ed. Hamangiu, București, 2007, p. 42; I. Pascu, A.S. Uzlău, Gh. Muscalu, *Drept penal. Partea generală*, Ed. Hamangiu, București, 2016, p. 54; C-tin. Mitrache, Cr. Mitrache, *Drept penal român. Partea generală*, Ed. Universul Juridic, București, 2014, p. 81; T. Dima (Comentariu), în Pascu I., V. Dobrinou, T. Dima, Hotca M.A., C. Păun, I. Chiș, M. Gorunescu, M. Dobrinou, *Noul Cod penal comentat. Partea generală*, vol. I, Ed. Universul Juridic, București, 2012, p. 33; M. Zolyneak, M.I. Michinici, *Drept penal. Partea generală*, Ed. Fundației Chemarea, Iași, 1999p. 51; C. Duvac, *Concursul de norme penale*, Ed. Universul Juridic, București, 2016, p. 40 și urm.

³ D. Núñez Avalos, *El concurso aparente de normas penales*, Ed. Porrúa, Mexic, 2010, p. 25; L. Jiménez de Asúa, *Principios de derecho penal. La ley y el delito*, ed. a 3-a, Ed. Abeledo-Perrot, Buenos Aires, 1997, p. 141; F. Mantovani, *Diritto penale*, ed. a 10-a, Ed. Cedam, Padova, 2017, p. 463; C.F. Grosso, M. Pelissero, D. Petrini, P. Pisa, *Manuale di diritto penale. Parte generale*, ed. a 2-a, Ed. Giuffrè, Milano, 2017, p. 560; G. Labatut, *Derecho penal*, vol. I, ed. a 8-a, Ed. Jurídica de Chile, 1979, pp. 200 și 203.

Capitolul II

Concursul aparent între normele penale integratoare

§ 1. Aspecte introductive

244. În mod obișnuit, tehnica de elaborare a normelor de incriminare de către legiuitor constă în descrierea împrejurărilor, a modului, mijloacelor sau a condițiilor în care o anumită faptă abstractă constituie infracțiune și se pedepsește prin prevederea unor sancțiuni penale. Așa cum am văzut, legiuitorul nu se adresează în mod direct destinatarilor legii penale prin impunerea unor conduite de urmat sau de evitat, ci indirect, pe calea dispoziției, ca element al structurii normei de incriminare, deduse din situațiile care fac obiectul ipotezei în care intervine sancțiunea penală. Cu alte cuvinte, norma de incriminare reprezintă o formulă ipotetică exprimată de legiuitor, prin indicarea elementelor constitutive ale unei fapte penale și atribuirea unei sancțiuni de aceeași natură, rațiunea unei astfel de tehnici de reglementare fiind aceea de a se asigura principiul legalității incriminării. Într-adevăr, doar cunoscând condițiile în care o anumită faptă constituie infracțiune, destinatarul legii penale își va putea modela conduita în conformitate cu ordinea juridică pretinsă. Acesta este motivul pentru care unii autori⁴ au considerat, pe bună dreptate, că infractorul nu încalcă legea penală, întrucât fapta acestuia corespunde întocmai tiparului descris de legiuitor, ci, mai degrabă, încalcă norma penală *stricto sensu*.

În schimb, elaborarea altor norme penale decât cele de incriminare, denumite și norme neincriminatoire⁵ („*não incriminadora*”) sau integratoare⁶ (*noțiune pe care o preferăm în detrimentul primei*), nu respectă aceeași tehnică legislativă, având în vedere că acestea nu conțin dispoziții onerative sau prohibitive privind conduita pe care destinatarii legii penale trebuie să o urmeze ori să o evite. Normele integratoare au menirea de a facilita aplicarea normelor de incriminare, fiind de cele mai multe ori, dar nu exclusiv, reglementate în partea generală a Codului penal. Rațiunea acestei opțiuni legislative constă în evitarea repetării inutile a unor dispoziții cu aplicabilitate generală în cazul infracțiunilor reglementate în Codul penal ori legile speciale⁷.

Așa cum am arătat, normele integratoare îndeplinesc funcții derogatorii, limitează aplicarea normelor de incriminare sau ajută la interpretarea și aplicarea lor. În acest sens, normele integratoare pot fi clasificate în norme permissive, explicative și complementare⁸.

Apartenența normelor integratoare la teoria concursului aparent de norme penale nu a fost admisă în unanimitate în doctrina penală. Alți autori⁹ au recunoscut incidența teoriei concursului aparent de norme și în asemenea cazuri. În ceea ce ne privește, nu credem că poate fi negată aplicabilitatea teoriei concursului aparent în cazul normelor integratoare,

---

⁴ A. Etcheberry, *Derecho penal. Parte general*, vol. I, ed. a 3-a, Ed. Jurídica de Chile, Santiago, 1997, pp. 25-26; G. Freund, F. Rostalski, *Strafrecht Allgemeiner Teil. Personale Straftathtre*, ed. a 3-a, Ed. Springer, Berlin, 2019, p. 440.

⁵ C.R. Bitencourt, *Tratado de direito penal. Parte geral*, vol. I, ed. 24, Ed. Saraiva, São Paulo, 2018, p. 188.

⁶ F. Streteanu, D. Nițu, *Drept penal. Partea generală, precit.*, p. 91.

⁷ F. Muñoz Conde, M. García Arán, *Derecho penal. Parte general*, ed. a 8-a, Ed. Tirant lo Blanch, Valencia, 2010, p. 37.

⁸ D. de Jesus, *Direito penal. Parte geral*, vol. I, ed. 32, Ed. Saraiva, São Paulo, Brazilia, 2011, p. 60; C.R. Bitencourt, *op. cit.*, p. 188.

⁹ F. Streteanu, D. Nițu, *Drept penal. Partea generală*, vol. II, Ed. Universul Juridic, București, 2018, p. 74; F. Mantovani, *op. cit.*, p. 463.